

Andere tijden

*Marleen van Rijswick**

*De zeer oude zingt
er is niet meer bij weinig
noch is er minder
nog is onzeker wat er was
wat wordt wordt willoos
eerst als het is is het ernst
het herinnert zich heilloos
en blijft ijlings*

*alles van waarde is weerloos
wordt van aanraakbaarheid rijk
en aan alles gelijk*

*als het hart van de tijd
als het hart van de tijd*

Lucebert

Uit: Verzamelde gedichten, 1974

Voor u ligt de jubileumbundel van de Vereniging voor Milieurecht die wordt uitgegeven vanwege het feestelijke feit dat de VMR dertig jaar bestaat. De bundel bevat een keur aan persoonlijke bespiegelingen van leden van de VMR over dertig jaar milieurecht en de plaats van de VMR daarin.

Ik voeg daar graag mijn persoonlijke herinneringen en observaties aan toe.

In 1989 trad ik als secretaris van bureau en bestuur in dienst van de Vereniging voor Milieurecht. Banen waar veel geld in te verdienen was of die mij status zouden kunnen brengen interesseerden me niet zo. Net als de VMR zelf was ik jong en bevlogen. Ik was geïnteresseerd in het milieurecht en had het idee dat de VMR me veel te bieden had. Die verwachting is uitgekomen. Alle grote namen uit de literatuur die

* Mw. prof. mr. H.F.M.W. van Rijswick, hoogleraar Europees en nationaal waterrecht, Universiteit van Utrecht. Van 1989 tot 2005 (bureau)secretaris van de VMR en sinds 2007 bestuurslid van de Vereniging voor Milieurecht, met ingang van 12 juni 2012 voorzitter.

ik tijdens mijn studie moest bestuderen waren actief bij de VMR betrokken. Daarbij leek de onafhankelijke positie die ik – net als de VMR – zou krijgen me uiterst plezierig. Secretaris van de VMR was destijds een fulltime baan, met nog drie dagen per week ondersteuning van Marja Cottaar als administratief medewerkster, die zowel de ledenadministratie als de boekhouding deed. Activiteiten en personeelskosten van de VMR werden betaald uit contributies, maar voor het grootste deel uit de financiële bijdrage van het Ministerie van VROM.

Ik was net afgestudeerd en had om eerlijk te zijn géén idee wat er precies van me werd verwacht. Het bureau had een periode moeten functioneren zonder secretaris, dus er lag in ieder geval een flinke stapel publicaties die nog bewerkt en gepubliceerd moesten worden. Het eerste boek dat ik ter hand nam waren de preadviezen van Bakker en Van Wijmen over het natuurbeschermingsrecht, een van de thema's die ook bij het 30-jarige jubileum weer op de agenda staat.

Maar verder? Er was een aantal werkgroepen actief en de bedoeling was om die zowel organisatorisch als inhoudelijk te ondersteunen. Zonder volledig te kunnen zijn viel op dat gevestigde namen als Drupsteen (ontwikkeling en uitvoering (EG) milieuwetgeving), Lambers (toekomst milieuwetgeving), Koeman (bodemsanering), van Dunné, Braams (civielrechtelijke aansprakelijkheid), Polak (publiek-privaatrecht), Michiels (rechtsbescherming), Biezeveld en Verfaillie (handhaving), Addink (jurisprudentie) deel uit maakten van de werkgroepen, maar ook jonge promovendi, die bereid waren veel tijd in de werkgroepen te steken, zoals Jans (grensoverschrijdende milieuwetgeving) en Backes (gebiedsgericht milieubeleid).

Dan waren er de bestuursvergaderingen, die altijd in een prettige en coöperatieve sfeer verliepen en waarbij weinig te merken was van de achterban die de bestuursleden vertegenwoordigden. Het belang van de vereniging en de ontwikkeling van het milieurecht stond voorop. Ik trof het ook bijzonder met de voorzitters, eerst Thijs Drupsteen en later Piet Gilhuis. Wat een goede herinneringen heb ik aan die samenwerking. Het is jammer dat Piet dit jubileum niet meer mee mag maken. Gelukkig houdt de VMR zijn persoon en bijdrage aan het milieurecht dankzij de scriptieprijs in ere.

De ledenvergaderingen waren altijd druk bezocht, de leden betrokken, de discussies boeiend en de sfeer open. Vele leden zijn de afgelopen decennia bereid geweest inleidingen te verzorgen en preadviezen te schrijven. Deelnemers aan de vergaderingen voelden zich vrij mee te discussiëren, ongeacht hun ervaring of achtergrond en dat was maar goed ook. Tijdens het uitwerken van de discussies is me meerdere malen opgevallen dat onbekendere namen een zeer zinnige inbreng hadden.

Verslagen van de ledenvergaderingen werden destijds gemaakt door jonge wetenschappelijke onderzoekers (Peeters, Freriks, Verschuuren) en gepubliceerd in het Tijdschrift voor Milieu en Recht.

De VMR was destijds gevestigd in Zoudenbalch, het prachtige pand met de rode luiken in de Donkerstraat in Utrecht, waar ik werkte in een ruime lichte kamer; mooier dan ik daarna ooit heb gehad. Een echte directeurskamer, zal ik maar zeggen. Wat een rijkdom. We huurden daar kantoorruimte van de Stichting Natuur en Milieu en maakten gebruik van hun facilitaire diensten. Mijn redding als onwetende beginnende waren zonder enige twijfel Victor Jurgens en Marga Robesin, juristen bij de Stichting Natuur en Milieu. Jarenlang hebben ze mij van broodnodige informatie, geschiedenis van milieurechtelijke dossiers, inzicht in de juridische vragen die speelden, kamerstukken, jurisprudentie en literatuur voorzien. Ze gaven mij daar een warm nest en zorgden dat onafhankelijkheid niet gepaard ging met eenzaamheid. Maar ook voor de wat aardere hulp – 4 tot 6 keer per jaar zo'n 1000 brieven vouwen en in boekjes verpakken en versturen – kon de VMR op de vrijwillige hulp van SNM medewerkers rekenen.

Uit deze persoonlijke herinneringen destilleer ik een aantal kenmerken van de VMR.

De VMR is een rijke, actieve vereniging die zich met een dynamisch rechtsgebied bezig houdt. Ze heeft betrokken leden, werkzaam bij de overheid, in de advocatuur, adviesbureaus, milieuorganisaties, koepelorganisaties, bedrijfsleven, wetenschap, rechterlijke macht. Leden, bestuurders en medewerkers, dragen de VMR een warm hart toe en zijn bereid daar – soms veel – eigen tijd in te steken.

Wat is er eigenlijk veranderd sinds 1989? Het milieurecht is nog steeds een boeiend en breed rechtsgebied, dat zich blijft ontwikkelen. Er gebeurt nog altijd veel op wetgevingsterrein, alhoewel naar mijn indruk de nadruk iets minder ligt op bescherming van het milieu zelf, maar meer op dereguleren, integreren en saneren, kortom het minder complex maken van het rechtsgebied. Op zichzelf zijn dit prijzenswaardige ambities, maar echt lukken wil het maar niet met de vereenvoudiging. Misschien slaan we een beetje door, of is het gewoon niet zo eenvoudig als soms wordt voorgesteld. De samenleving staat voor de grote opgave zich te transformeren naar een duurzame samenleving, waarin een balans moet worden gevonden tussen ecologie en economische ontwikkeling. De herverdeling van schaarse bronnen en middelen raakt aan bestaande rechten en plichten en vraagt om een nieuwe benadering, die recht doet aan alle belangen. Dat is de enige manier om impasses en conflicten te voorkomen. De bescherming van kwetsbare waarden is daarbij naar mijn oordeel cruciaal en daar ligt een taak voor ons als milieurechtjuristen.

De VMR is nog steeds een bloeiende en rijke vereniging, dankzij oude en nieuwe bestuurders en leden. Rijkdom ziet immers niet op geld alleen. Ledenvergaderingen zijn nog steeds de moeite waard om te bezoeken en een plezier om bij te wonen. Ik-

zelf leer nog steeds veel van mijn collega-milieujuristen. De VMR is volwassen geworden. Met dertig jaar ben je in de bloei van je leven en kun je veel veranderingen aan. Onder de bezielende leiding van Rosa Uylenburg is veel energie gestoken in het voortbestaan van de vereniging. Het toenmalige ministerie van VROM besloot om de subsidies aan de VMR stop te zetten. De algemene subsidie met behulp waarvan de VMR groot kon worden was al van karakter veranderd, maar nu is ook aan de projectmatige subsidies een einde gekomen. Omdat de VMR ondersteund wordt door een professioneel secretariaat, was het bestuur niet alleen verantwoordelijk voor de leden, maar ook voor Natasja Teesing en Els Kolling, de mensen die nu bij de VMR in dienst zijn en die bij de Stichting de Noordzee kantoorruimte hebben. Het bestuur heeft gezocht naar alternatieven voor de subsidie en ik moet zeggen dat het daar bijzonder goed in is geslaagd. Door een beperkte contributieverhoging, digitalisering, een aanpassing in het publicatiebeleid en vooral door de Actualiteitendag waar zoveel leden als spreker, deelnemer of sponsor aan bijdragen, kan de VMR zagezegd 'haar eigen broek ophouden'. De VMR kan tevreden zijn. Een bevlogen, betrokken maar van subsidies afhankelijke vereniging heeft zich ontwikkeld tot een zelfstandig en onafhankelijk platform waar kennis en ervaringen op het brede terrein van het milieurecht kunnen worden uitgewisseld. Ja, de VMR is volwassen geworden, maar net zoals dat bij volwassenen worden gaat: je realiseert je dat dit niet alleen een eigen verdienste is, maar vooral ook gelukt is door de inzet en betrokkenheid van diegenen die je hebben geholpen volwassen te worden.

Daarom op deze plaats om wat was, is en blijft:

Dank en driewerf hoera voor alle leden die de VMR maken tot een bloeiende vereniging!